

УДК: [316+37] : [323.25+341.485] : 069

Маркова С. В.,

доктор історичних наук, доцент,
директор філіалу «Інститут дослідження Голодомору»
Національного музею Голодомору-геноциду
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8665-2688>

СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ДОСЛІДЖЕННЯ ГОЛОДОМОРУ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ ГОЛОДОМОРУ-ГЕНОЦИДУ

***Анотація.** Розглядаються соціально-освітні засади функціонування Інституту дослідження Голодомору Національного музею Голодомору-геноциду, зокрема написання та впровадження в науково-освітній простір навчального посібника «Голодомор 1932–1933 рр. – геноцид української нації» для вчителів історії та громадянської освіти.*

***Ключові слова:** Інститут дослідження Голодомору, міждисциплінарний підхід, навчальний посібник.*

Інститут дослідження Голодомору було створено як науковий підрозділ Національного музею Голодомору-геноциду у 2018 р. Інститут є першою державною установою, що здійснює наукове дослідження найбільшого злочину комуністичного тоталітарного режиму – Голодомору-геноциду української нації, зокрема передумов, причин, вчинення та наслідків Голодомору, а також штучних масових голодів 1921–1923 рр. та 1946–1947 рр. Науковці Інституту, здійснюють дослідження динаміки руху населення, демографічні втрати, міграційні процеси, репресії, опір, зміни етносоціальної структури, правові обставини вчинення злочину геноциду українців. Ключовим напрямом роботи Інституту виступають історичні дослідження Голодомору 1932–1933 рр. Співробітники Інституту беруть участь в організації конференцій, круглих столів, семінарів, форумів, воркшопів, панельних дискусій; науковому комплектуванні фондів колекцій Національного музею.

Протягом 2019–2020 рр. було зібрано документи у центральних державних та Чернігівському обласному архівах, опрацьовано обласні та районі газети Чернігівщини. У листопаді 2020 р. заплановано презентацію збірника документів і матеріалів «Чорні дошки» України. Чернігівська область». У збірнику представлено понад 600 архівних документів та інформаційних матеріалів про застосування репресії занесення на «чорну дошку», розлога історична довідка, ґрунтовний науково-довідковий апарат. Опубліковано збірник документів докторки історичних наук, професорки Н. Романець «Голодомор-геноцид 1932–1933 р. у Дніпропетровській області: масштаби, наслідки», побачило світ науково-популярне видання «Йосип

Сталін – фельдмаршал Голодомору», автор – доктор історичних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту В. Марочко.

Протягом 2019 р. співробітники Інституту взяли участь в низці наукових заходів: Національному форумі «Українська державність: витоки, етапи становлення та розвитку (м. Київ, квітень 2019 р.); Міжнародній науковій конференції «Степова Україна ХІХ–ХХ століття» (м. Запоріжжя, травень 2019 р.) та ін. Інститут був ініціатором та співорганізатором проведення щорічних міжнародних науково-практичних конференцій: «Проблема екзистенційного вибору під час Голодомору-геноциду», «Міждисциплінарні підходи у дослідженні Голодомору-геноциду».

Науковці Інституту презентують результати своїх досліджень на вебсайті Інституту та у соцмережах. Спільно з Національним музеєм та у співпраці з Національним університетом імені Тараса Шевченка було організовано літню і зимову історичні школи «Голодомор: знати, щоб жити». Формується електронна база архівних документів з тематики Голодомору-геноциду.

Синергія історії передбачає наступність подій, а точки біфуркації – новий рівень системи. І ось черговий крок – навчальний посібник для вчителів «Голодомор 1932–1933 рр. – геноцид української нації». Навчальний посібник ґрунтується на значному масиві наукових досліджень українських і закордонних учених, сотнях архівних документів з усіх областей, мартирологів та сотнях спогадів тих, хто вижив. У ньому вказано імена тих, хто став організаторами та виконавцями політики Кремля; остаточно й переконливо доведено злочинний характер комуністичного тоталітарного режиму. Матеріал посібника охоплює широкий історичний спектр: від початку національно-визвольної боротьби до масового штучного голоду 1946–1947 рр. Актуальними є теми, присвячені формам опору українських селян, аналізу моделей поведінки організаторів, виконавців і співучасників злочину проти української нації. У навчальному посібнику поглиблено аналіз теми Голодомору-геноциду, висвітлено його пролонговані наслідки, охарактеризовано реакцію світової спільноти на Голодомор 1932–1933 років та здійснено правову оцінку цього злочину. За ініціативи адміністрації Інституту організовано гуртки з вивчення Голодомору-геноциду у навчальних закладах України, зокрема, на базі гімназії № 1 імені Володимира Красицького (м. Хмельницький) та Хмельницькому торговельно-економічному коледжі КНТЕУ. І учителям, і учням варто пам'ятати, що наслідками російської окупації України стали: психологічний терор, примусове позбавлення українців продуктів харчування, адміністративна й соціально-економічна ізоляція територіально-адміністративних одиниць, «чорнодощечний режим». Українці масово чинили опір комуністичному тоталітарному режиму, застосовуючи різні форми спротиву, та намагалися його позбутися. Морально-психологічними наслідками стали: індоктринація свідомості, спотворення світосприйняття, руйнація традиційних українських цінностей, інституту сім'ї тощо. У

мільйонів українських дітей комуністичний тоталітарний режим та його очільники «украли» дитинство. В роки Голодомору-геноциду загинули мільйони дітей, а ті, хто вижив були позбавлені родинного тепла, любові, затишку, відчуття захищеності. Імена багатьох загиблих дітей так і залишилися невідомими. Ми маємо повернути загублені імена та пам'ять про невинно убієнних.

Голодомор 1932–1933 років – це безпрецедентний злочин у світовій історії. Голодомор визнаний в Україні геноцидом на законодавчому рівні (Закон України 376-V «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні» від 28.11.2006) і в судовому порядку (Постанова Апеляційного суду міста Києва за кримінальною справою, порушеною за фактом вчинення геноциду в Україні у 1932–1933 рр. від 13.01.2010).

УДК: 94. 327: 378. 016: 94 (5+4+73)

Михайленко Г.М.,
кандидат історичних наук, доцент,
Херсонський державний університет, м. Херсон

ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ЯК ІНТЕГРАЛЬНА ПРОБЛЕМАТИКА КУРСІВ З ІСТОРІЇ КРАЇН СХОДУ, ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ У ЗВО

***Анотація.** У статті аналізуються освітні компоненти освітньо-професійних програм бакалаврського та магістерського рівнів, що презентують віхи всесвітньої історії. Основна увага звертається на базові дисципліни з історії Європи, Сходу та Америки та історію міжнародних відносин. Головний акцент – це інтегральність проблематики історії міжнародних відносин щодо циклу тем зі світової історії.*

***Ключові слова:** освітній компонент, освітньо-професійна програма, історія міжнародних відносин, інтегральна проблематика.*

Базисом здобуття історичної освіти у закладах вищої освіти традиційно є дисципліни, що передбачають огляд та аналіз ключових віх з історії різних регіонів світу. Зокрема, на прикладі освітньо-професійних програм першого (бакалаврського) освітнього рівня «Середня освіта (Історія)» та «Історія та археології» Херсонського державного університету можемо прослідкувати послідовність освітніх компонент, що включають опрацювання ключових етапів з історії країн Сходу, Європи та Америки[1]. Знайомство з віхами світового розвитку від найдавніших часів і до сьогодення завершується, як можемо простежити за освітньо-професійними програмами, у межах бакалавріату.

Що ж маємо з циклу нормативних фахових дисциплін, які були б присвячені проблематиці світового політичного розвитку, у магістратурі?